

Indsigelse

Kommuneplantillæg nr. 1, Kommuneplan 2013-2025, Molerindvinding ved Stærhøj

Med tilhørende Miljørapport "Molerindvinding ved Stærhøj"

Ad. 1.3: Planmæssige forhold

Under dette punkt henvises til den arbejdsgruppe, som blev nedsat i begyndelsen af 1980'erne, og som går under navnet "Molergruppen". Man skriver, at "molerproducenterne ønsker om indvinding blev sammenholdt med bl.a. de fredningsmæssige interesser". Læser man rapporten "Molerindvinding på Mors"(1985), får man da også det indtryk, at der var tale om en sådan afvejning. Men læser man derimod Molergruppens referater fra både før og efter udgivelsen af rapporten i 1985, tyder meget dog på, at det overordnede formål med denne gruppes arbejde er og har været at varetage og fastholde molerindustriens rettigheder og interesser. Det fremgår bl.a. af referaterne, at Danmarks Naturfredningsforening aktivt blev holdt uden for indflydelse.

Ad. 1.3.1: Råstofplan 2012

Under dette punkt henvises til råstofplanlægningens overordnede sigte i forhold til "at sikre, at der til stadighed er udlagt tilstrækkelige med arealer, som kan reserveres til fremtidig råstofforsyning". Et land som Danmark har brug for en stabil forsyning af samfundsvitale råstoffer bl.a. til anlæg af veje og større bygningsværker. Moler er ikke et samfundsvitalt råstof. Det bruges primært til produktion af kattegrus.

I Råstofplan 2012 blev graveområdet "Mosebjerg-Stærhøj" udvidet, fordi Morsø kommune ønskede at imødekomme Damolins ansøgning om molerindvinding ved Stærhøj, hvori man søgte om at indvinde et større areal end det, der var udlagt i Råstofplan 2008. Denne udvidelse af råstofområdet er yderst problematisk, hvilket man også kan se ud fra de indsigelser, der blev indgivet til regionen på daværende tidspunkt. I Miljørapporten omtales dette problem slet ikke, men man konkluderer derimod meget overraskende, at udvidelsen "vurderes at være af underordnet betydning i forhold til den påvirkning af kystlandskabet, som den samlede fremtidige råstofindvinding må forventes at ville medføre". Man skriver godt nok, at regionen modtog en række indsigelser, men man forholder sig derudover ikke til deres indhold, og man forholder sig overhovedet ikke til de åbenlyse problemer, som udvidelsen af graveområdet mod syd har medført, og som alt andet lige må have besværliggjort udarbejdelsen af VVM-rapporten; her tænkes især på visualiseringer og spørgsmålet mod eller imod beplantning, punkter, som man (hvis man har aktindsigt i sagen) kan se, i høj grad har forhalet processen.

I stedet henviser man – på en meget kryptisk måde – til den indsigelse, man fik fra Naturstyrelsen, som skrev, at ”konsekvenserne for kystlandskabet ved udpegnings (udvidelsen) af graveområdet ved Stærhøj er ikke beskrevet og vurderet i et omfang som gør det muligt at vurdere om de kystlandskabsmæssige interesser er tilgodeset i tilstrækkeligt omfang”. Dette blev der fra regionens side rettet op på, og Naturstyrelsens indsigelse frafaldt. Men det betyder ikke, at man i Morsø Kommunes forvaltning under dette punkt kan tillade sig at skrive, at udvidelsen ”vurderes at være af underordnet betydning i forhold til den påvirkning af kystlandskabet, som den samlede fremtidige råstofindvinding må forventes at ville medføre”. Det er simpelthen ikke korrekt. Regionens vurdering af udvidelsen var, at den ville medføre ”en væsentlig negativ påvirkning” af landskabet.

Ad.1.3.2: Øvrig planlægning

I dette afsnit redegøres for indvindingsområdets placering i kystnærhedszone, og henholdsvis beskyttelseszone og planlægningszone. Alle de dybt problematiske aspekter ved overhovedet at overveje råstofindvinding i disse områder negliseres, idet man henviser til, at afvejningen mellem råstofforsyningen (her forsyningen af et ikke samfundsvitalt råstof) og dens forventede påvirkning af kystlandskabet er foretaget i 1985(!). Det forekommer yderst mærkværdigt, at man henholder sig til en afvejning, som er blevet foretaget for snart 30 år siden, i stedet for at foretage en konkret vurdering af de faktiske omstændigheder og den nuværende lovgivning på området. Især når vi taler om et område, hvor der er sket betydelige ændringer, ikke kun på det juridiske plan men også i den måde, vi som borgere ser på og italesætter natur- og miljøspørgsmål.

I Planloven står der, at der i beskyttelseszonen kan kun etableres byggeri og anlæg eller foretages indgreb eller ændringer i arealanvendelse, såfremt dette kan ske uden at påvirke de landskabelige karakteristika, udsigterne og de visuelle sammenhænge, som præger denne del af landskabet. Den planlagte molerindvinding i Stærhøj vil have en væsentlig negativ påvirkning af de landskabelige karakteristika, den negative påvirkning i forhold til udsigterne vil blive stor, og molerindvindingen vil for altid ødelægge de helt unikke visuelle sammenhænge, som præger dette landskab.

Ad. 1.4.1: Råstoflovens regler omkring anmeldte rettigheder

I forhold til de anmeldte rettigheder går min kritik på, at man i Miljørapport og især i den forudgående ”debatfase”, har lagt en uforholdsmæssig stor vægt på dette begreb. En ansøgning, hvori der indgår anmeldte rettigheder, skal behandles på samme måde som ansøgninger til området med ”almindelige” rettigheder. Det er derfor påfaldende, at man gør så meget ud af at forklare om de anmeldte rettigheder henunder at henvise til et evt. erstatningskrav. Det kunne

ligne forsøg på magtfordrejning at lade sådanne økonomiske konsekvenser ved et afslag indgå i en miljørapport, som udelukkende skal behandle påvirkninger på miljøet.

Ad.1.5: Nødvendige tilladelser og dispensationer

Under dette punkt skriver man, at det er nødvendigt at søge dispensation fra strandbeskyttelseslinjen til placering af midlertidig jorddepot i 10 år. Det drejer sig ikke om 10 år men om 20 år, da man også planlægger at deponere overjord fra den sydlige grav her, og i den henseende virker det meget besynderligt, at man vælger at bruge ordet "midlertidig".

Ad.1.6: Projektets hovedforslag, alternativ og 0-alternativ

Som et alternativ til projektets hovedforslag angives indvinding af moler i Mosebjerg. Området ligger i umiddelbar forlængelse af Stærhøj, og en evt. indvinding her ville rumme præcis de samme problematikker som hovedforslaget gør, og Mosebjerg er derfor ikke et reelt alternativ til Stærhøj.

I Drejebog for VVM står der, man skal oplyse om "de vigtigste grunde til dennes valg af alternativ under hensyn til virkningerne på miljøet". Disse oplysninger kan man ikke finde i Miljørapport, og det gør den derfor mangelfuld.

Desuden er det bemærkelsesværdigt, at man ikke har forsøgt at beskrive et alternativt forslag med en lokalitet tættere på fabrikken i Skarrehage. Et sådant alternativ ville jo netop have en anden og væsentlig mindre påvirkning på miljøet.

Desuden finder jeg det bemærkelsesværdigt, at man endnu engang henviser til Molerrapporten fra 1985 og lægger den til grund for en vurdering af, i hvilken rækkefølge man (fra molerindustriens side) ønsker at indvinde de pågældende områder. Man skriver "det vurderes at være hensigtsmæssigt at fastholde rækkefølgen for indvinding af moler", men man ønsker åbenbart ikke at argumentere for, hvorfor man vurderer, at det er hensigtsmæssigt. Man ønsker fuldstændigt kritisk at følge en plan for molerindvinding, som ikke har været revideret i 30 år. I en bemærkning skal lige tilføjes, at "Molerindvinding på Mors" faktisk har en anden plan for indvindingen i Stærhøj. Ifølge planen ville man påbegynde indvindingen i den vestlige del af Stærhøj og først efter endt indvinding her udgrave Stærhøjs østlige område. Man kan kun gisne om, hvorvidt grunden til, at man ikke ønsker at indvinde i den vestlige del, kunne være den, at et område her – i forbindelse med en fortidig molerindvinding – har været benyttet som affaldsdepot, og at Damolin derfor vil komme til at være ansvarlig for et omfattende oprydningsarbejde.

0-alternativ

Her henviser man til, at der i VVM-bekendtgørelsen står, at en VVM-redegørelse som minimum skal indeholde et 0-alternativ, hvor man fremlægger de konsekvenser, der måtte være, hvis forslaget ikke bliver gennemført.

En VVM-redegørelse skal redegøre for mulige konsekvenser for miljøet, i dette tilfælde mulige konsekvenser for miljøet, hvis det planlagte forslag ikke gennemføres. Det er derfor yderst usagligt at redegøre om "konsekvenser for arbejdspladser og økonomi" for en privat virksomhed. Det er en sammenblanding af to vidt forskellige ting og ligner et forsøg på magtfordrejning. Ikke desto mindre har denne usaglige anvendelse været kutymen i Forvaltningens og Damolins samarbejde om samtlige VVM-rapporter, der er blevet udarbejdet gennem årene. I VVM-rapport for indvinding i Ejerslev skriver man om 0-alternativ (man anførte dengang kun 0-alternativet): "Molerværket på Skarrehage – den største virksomhed på Nordmors – må lukke og mange arbejdspladser vil gå tabt, såvel direkte som indirekte i lokalsamfundet. Direkte beskæftiget er i dag 55-60 personer, og indirekte – vognmænd, håndværkere og andre underentreprenører – ca. 40 personer". Denne beskrivelse er næsten ordret kopieret til Miljørapport.

Ikke blot er beskrivelsen af de økonomiske konsekvenser for Damolin usaglig i forhold til bestemmelserne for udarbejdelse af VVM – man udviser også fra forvaltningens side en ligegyldighed overfor opgaven, ved gang på gang at kopiere fra tidligere VVM-rapporter (lignende eksempler følger).

Det må desuden bemærkes, at det, man skriver i forhold til den regionale råstofplanlægning, er direkte kopieret fra Regionens behandling af Råstofplan 2012, og det virker ærligt talt en kende uprofessionelt, at man fra forvaltningens side ikke engang vurderer det nødvendigt at skrive sine egne tekster eller bytte lidt om i ordlyden på tidligere tekster men blot benytter sig af copy/paste-metoden.

Ad.1.7: Transportruters hovedforslag og alternativer

I forhold til problemstillingerne omkring transport af moler fra indvindingsområdet til fabrikken i Skarrehage tydeliggøres det i Miljørapport, at det ikke er muligt at finde en transportvej, der bare tilnærmelsesvis er acceptabel.

Ad.2.2: Projektets omfang og placering

Dette punkts overskrift stemmer ikke overens med indholdet. I stedet for nøgternt at beskrive det fremtidige projekts omfang og placering, har man valgt at indsætte en længere og meget interessant videnskabelig udredning om problemerne ved molerindvindingen i Ejerslev. Den sag,

der fremstilles her, har intet med den planlagte indvindings påvirkning af miljøet at gøre, og det undrer mig derfor meget, hvordan denne beskrivelse har fundet vej til Miljørapport. Endnu engang må jeg påpege, at man henviser til usaglige og for denne sag irrelevante oplysninger, hvis tilstedeværelse i Miljørapport altså må have en anden hensigt, som man kun kan gisne om.

Man må dog sige, at historien er god: En stakkels virksomhed måtte gå igennem alskens genvordigheder for at få fingrene i det "rigtige" moler. Dog er det dybt rystende, at man har valgt at medtage noget sådant i Miljørapporten!

Ad.2.3: Beskrivelse af grave- og efterbehandlingsplan

Det er meget usandsynligt, at den påtænkte afskærmende beplantning langs den sydlige gravs syd- og vestgrænse nogensinde vil kunne opfylde sit formål. Man skriver da også "medvirke til sløring af den sydlige grav".

Det må ligeledes siges at være meget usandsynligt, at man vil kunne få dispensation fra strandbeskyttelseslinjen til deponering af overjord i 20 år.

Ifølge Råstofloven skal der forud for enhver tilladelse til råstofindvinding foreligge en efterbehandlingsplan. At betegne det, at man dozer overjord ned i en færdigudgravet grav og venter på, at skråningen gradvis vokser til med græs, urter, buske og træer, som en efterbehandlingsplan, er under al kritik.

Ad.2.6: Samlet vurdering

Her skriver man, at man har foretaget "en omfattende vurdering af konsekvenser i forhold til visuel påvirkning af det omkringliggende landskab samt kystskabet fra vandsiden". Så vidt jeg kan se, er denne omfattende vurdering ikke medtaget i Miljørapport. Alle de medtagne vurderinger af konsekvenserne i forhold til visuel påvirkning af landskabet er yderst kortfattede og bagatelliserer alle den enorme negative påvirkning som indvindingen vil få for den visuelle oplevelse af landskabet.

Ad. 3: Transport fra indvindingsområdet

Det undrer mig meget, at man har brugt tæt på 2 år på at udarbejde Miljørapport men ikke har udført forslag til og beregninger af omkostningerne ved forskellige færdselsregulerende tiltag i Bjergby, da det netop er Bjergby-ruten, man vælger som hovedforslag i VVM-rapport.

Igen må det påpeges, at hverken hovedslaget eller nogen af de alternative transportsruter, der er angivet, er forsvarlige. Listen af ulemper er så lang for samtlige ruter, at dette i sig selv burde være nok til at lade projektet ligge.

Ad. 4: Påvirkning af landskab

Her henviser man til projektet "Helheder og kompetencer i det åbne land" og den heraf følgende landskabskarakterbeskrivelse for området Salgjerhøj/Hanklit, som man også har valgt at medtage i Kommuneplan 2013.

I Miljørapport har man dog undladt at citere det afsnit i landskabsvurderingen, der hedder "Sårbarhed". Her står: "Hele området er særlig sårbart overfor tiltag eller ændringer, der vil forstyrre de visuelle sammenhænge på tværs, som terrænet og den høje beliggenhed muliggør (...). Området er endvidere sårbart overfor tiltag, som vil sløre områdets markante terræn og muligheden for at opleve det. Disse tiltag kan være tilgroning/skovplantning, nedlæggelse af levende hegn, som understreger terrænformerne, og især råstofgravning"

Og i afsnittet "Anbefalinger til planlægningen" står: "Udfra et landskabeligt synspunkt bør hele området beskyttes mod ændringer, som vil svække eller udviske de eksisterende kvaliteter". Om en evt. råstofindvinding står, at den "så vidt muligt bør undgås" og at "aktiviteterne vil virke forstyrrende både visuelt og støjmessigt. Indvindingen af råstoffer i området er således meget problematisk, og kan da heller ikke igangsættes uden en retableringsplan, der anviser enten en tilbageføring af landskabet til dets oprindelse eller en alternativ retableringsplan. Spor efter gravning bør som udgangspunkt kun kunne opleves meget lokalt, og ikke fra offentlig vej".

Her må jeg endnu engang påpege, at der i Miljørapport ikke findes en sådan plan for retablering men blot en efterbehandlingsplan, der i det store hele lader gravene stå, som virksomheden efterlader dem. Sporene efter gravning vil på ingen måde kun kunne opleves meget lokalt. De vil være synlige fra store dele af det omkringliggende område, herunder også fra offentlig vej.

Desuden er det noget af en tilsnigelse at skrive i Miljørapport, at der i landskabskarakterbeskrivelsen "blev anført konsekvenser ved råstofindvinding i området ved Stærhøj hvad angår trafik, samt gener af visuel og støjmessig karakter", og at der "blev angivet en række præmisser omkring hvilke afværgeforanstaltninger, der kunne foretages i forhold til minimering af indbliksgener samt krav i forhold til retableringen af området", når den overordnede konklusion i landskabsbeskrivelsen er, at råstofindvinding så vidt muligt helt bør undgås.

Ad.4.1.1: Landskabsgeologi

Her henviser man til rapporten "Molerindvinding på Mors" og den prioritering af landskaberne, som blev foretaget af professor Gunnar Larsen forud for rapportens offentliggørelse i 1985. Man skriver, at både Stærhøjbuken og Mosebjergbuken har fået en 3. prioritet, men man skriver intet om, hvilke konsekvenser denne prioritering har haft i forhold til udarbejdelsen af Miljørapport.

Læser man afsnittet "Prioritering af bakkelandskaberne på Nordmors" i rapporten fra 1985, finder man følgende indledning: "der knytter sig store landskabsgeologiske interesser til bakkelandskabet på Nordmors. Det var derfor stærkt ønskeligt, om landskaberne kunne totalbevares for eftertiden, således at de vedvarende kan stå som monumenter over de landskabsdannede forhold i fortiden". Dette er professor Gunnar Larsens professionelle og personlige vurdering, hvilket også fremgår, når man læser de referater, der findes fra det arbejde, der gik forud for rapportens udgivelse. Det var ikke Gunnar Larsen, der ønskede denne prioritering. Som den største ekspertise inden for dette område vurderede han, at alle bakkelandskaberne på Nordmors burde totalbevares.

Under dette punkt henviser man desuden til Morsø Kommunes (m.fl.) indstilling af Hanklit (og Knudeklint på Fur) til UNESCOs Verdensarv. Man undlader dog at skrive, at udgangspunktet for den oprindelige ansøgning var "Molerlandskaberne på Nordmors", med den begrundelse at disse udgjorde "et velafgrænset naturområde, geologisk og fysisk, af universel betydning og interesse, ud fra både et videnskabeligt, et fredningsmæssigt og et naturskønhedsmæssigt synspunkt". I det brev, hvor forslaget fremsættes for Kulturarvsstyrelsen står der: "Landskabet er med dets bakkedrag og klinter mod fjorden af stor dramatisk skønhed, der er det nærmeste Danmark kommer på bjergkæder, og samtidig ikke ses magen til andre steder i verden". Der står desuden følgende: "Fredningsmæssigt må man sige, at råstofindvindingen nok er nøje planlagt og overvejet – men den vil dog stadig ændre landskabet voldsomt og truer med at udtømme de unikke geologiske ressourcer". Om det er denne eller lignende udtalelser, der i 2011 tilskynder Damolin til at indtræde i forvaltningsgruppen vedr. UNESCO-ansøgningen, vides ikke, men sikkert er det, at man umiddelbart efter opgiver at søge om "Molerlandskaberne på Mors" optagelse i UNESCOs verdensarv men indskrænker ansøgningen til lokaliteterne "Hanklit" og "Knudeklint".

Ad.4.2: Rekreative forhold

Den visuelle påvirkning af de rekreative og turistmæssige forhold bagatelliseres voldsomt. Man hæfter sig ved, at gravningen ikke vil være synlig de første 10 år, hvor moleret i den nordlige grav indvindes, og at landskabsoplevelsen derfor først ændres, når indvindingen i den sydlige grav påbegyndes. Men det er som om, man slet ikke forholder sig til, at den planlagte molerindvinding (herunder også planerne for Mosebjerg) er en gennemgribende og permanent ændring af landskabet og af landskabsoplevelsen.

Det samme gør sig gældende, når man henviser til, at den massive påvirkning, som lastbiltrafikken vil medføre, ophører, når gravningen ophører om 20 år. Når lastbilerne er færdige med at køre moleret fra Stærhøj væk, henter de det blot i Mosebjerget, hvor man forventer at kunne indvinde moler i op til 60 år.

I Drejebog for VVM står der, at man ved alle problemstillinger skal overveje den kumulative virkning: "Hvis der er andre råstofgrave, store industrianlæg, vandindvindinger eller andet i nærheden eller forefindes der umiddelbart planer herom, skal den kumulative (samlede) virkning af anlæggene bedømmes". Stærhøj og Mosebjerget udgør i råstofplanlægningsammenhæng en enhed, og Damolin har rettigheder i begge områder, og derfor er det en væsentlig mangel ved Miljørapport, at man intet sted meddrager overvejelser om den kumulative påvirkning.

Ad.4.4: Påvirkning

Som allerede anført mener jeg, at man fra Forvaltningens side i høj grad bevidst bagatelliserer den påvirkning af landskabet som en evt. molerindvinding vil medføre, hvilket kan ses ved, at man undlader at foretage egne vurderinger, "plukker" det ud fra rapporter, som man forventer at ville kunne føre til en vedtagelse af Kommuneplantillæg og kopierer fra tidligere miljørapporter fra kommunens eller regionens hånd. Endnu et eksempel herpå er sætningen: "Det ligger i sagens natur, at molerindvinding er et stort indgreb i landskabet, som ikke kan bagatelliseres og i særdeleshed ikke i områder af stor landskabelig værdi". Denne formulering er man åbenbart så glad for, at man mener, at den skal med i samtlige rapporter. I VVM-rapport for indvinding ved Ejerslev skriver man: "Molerindvinding er et stort indgreb i landskabet man selvsagt ikke kan bagatellisere og i særdeleshed ikke i områder af stor landskabelig værdi". Det er et udtryk for en automatiseret og ligegyldig indstilling fra forvaltningens side, og for mig at se får indholdet i en sådan sætning præcis den modsatte betydning, når jeg kan se, at den er direkte kopieret fra en VVM-rapport for indvinding ved Ejerslev.

Et tilsvarende eksempel på copy/paste-metoden finder man *Ad.4.3: Kulturhistorie*. Der står: "Selve molerindvindingen kan – på godt og ondt – betegnes som en kulturpåvirkning af landskabet". I VVM-rapport for indvinding ved Ejerslev skriver man: "Selve molerindvindingen må vel betegnes som et kulturelt indgreb i landskabet på godt og ondt". For mig at se er det udtryk for en slap og uprofessionel holdning til forvaltningsarbejdet.

Ad.4.5: Visualisering

Visualiseringerne er generelt af dårlig kvalitet og giver på ingen måde et retvisende billede af landskabspåvirkningen, og man kan derfor ikke på baggrund af dem konkludere, at der "ikke vil være en væsentlig negativ påvirkning af landskabet".

Ad. 4.6: Samlet vurdering

Hvordan man kan komme frem til følgende konklusion, er mig en gåde: "Synlighedsanalysen og visualiseringen angiver også, at der ikke vil være en væsentlig negativ påvirkning af landskabsbilledet som helhed". Der er absolut intet belæg for en sådan påstand.

Derudover skriver man, at "hensynet til landskabsinteresser menes at være varetaget i den forudgående planlægning, herunder i både regionens råstofplanlægning og i kommuneplanlægning", hvilket reel vil sige, at man endnu engang henviser til de "afvejninger", som blev foretaget for snart 30 år siden.

Ad.5.2: Støj fra molerindvinding

Her skriver man, at der "vil blive taget udgangspunkt i, at støjgrænserne vil være som for Områdetype 3: Områder for blandet bolig og erhvervsbebyggelse", hvilket vil sige bykerne-område. Det forekommer mig meget besynderligt, hvordan man kan definere området omkring Stærhøj som et bykerne-område og dermed fastsætte grænseværdien til 55 dB. Stærhøj og det omkringliggende område hører ind under område 8: Det åbne land. Ved ekstern støj fra virksomheder i dette område skal støjgrænsen ifølge loven fastsættes i hvert enkelt tilfælde. En sådan vurdering for dette specifikke projekt findes ikke i Miljørapport, hvilket må siges at være en væsentlig mangel.

Ad.5.3: Støj fra etablering af anlægget

Man sætter grænseværdien for anlægsperioden på 70dB. Det er en helt urimelig høj værdi, især taget i betragtning at man vil give tilladelse til at arbejde alle ugens dage og end ikke kommer med et bud på, hvor længe denne anlægsperiode vil vare, og at man heller ikke er sikker på at kunne overholde denne grænseværdi.

Ad.7.2: Socioøkonomiske forhold

Det, der er anført under dette punkt, er så intetsigende, at det er svært at se, om det er forsøgt besvaret, eller om man slet ikke har forstået, hvad man skulle skrive under dette punkt. Ligeegyldigt hvilken forklaring, der er den rigtige, må man sige, at dette punkt er yderst mangelfuldt beskrevet, og at dette er en stor fejl ved rapporten.

Indsendt af Trine Høgh, Molvervej 2, 7950 Erslev